

HAYVAN SAĞLIĞI EKONOMİSİNDE KAYIT TUTMA VE ÖNEMİ

BÖLÜM

3

Mustafa Bahadır ÇEVİRİMLİ¹

İÇİNDEKİLER

- » Veri tanımı
- » Kayıt tutmanın önemi
- » Veri çeşitleri ve veri toplamada dikkat edilecek hususlar
- » Veri toplama yöntemleri
- » Geçmişten günümüze hayvancılıkta kullanılan kayıt-veri toplama sistemleri

HEDEFLER

- » Bu bölümde;
  - » Veri, bilgi ve kayıt kavramları
  - » Hayvancılık sektöründe veri tutulmasının önemi ve gerekliliği
  - » Veri, kayıt türleri
  - » Veri toplamada ve saha çalışmalarında dikkat edilecek hususlar
  - » Veri toplama yöntemleri
  - » Geçmişten günümüze hayvancılıkta kayıt sistemlerindeki gelişim konuları hakkında bilgi sahibi olunması

¹ Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği AD., cevrimli@selcuk.edu.tr

aliyetler gerçekleştirmektedirler (Şahin 2012). Bu gelişmeleri takiben Türkiye’de sığır cinsi hayvanlar 2001 yılından itibaren kayıt altına alınarak kimliklendirilmeye başlanmıştır (GKGM 2022). 2005 yılında E-ıslah veritabanı, VETBIS ulusal veri sisteminin AB iş birliği ile TURKVET sistemine dönüştürülmesi, Tarım Sigortaları Veri Tabanı (Tarsim) ve Çiftçi Kayıt Sistemi’nin (ÇKS) entegrasyonu gerçekleştirilmiştir (Kut 2008, Şahin 2012). TURKVET Sistemi AB’ye uyumlu hale getirilmiştir. Koyun ve keçi türü hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması 2010 yılında başlamıştır. Mevcut TURKVET ve Koyun Keçi Kayıt Sistemi (KKKS)’nin güncellenerek Hayvancılık Bilgi Sistemi (HAYBİS) altında birleştirilmiştir. Bu sistemde sığır koyun ve keçi türleri tek bir sistem üzerinden kayıt altına alınarak izlenebilmektedir. HAYBİS ile küpelenmiş hayvanların kaydının yapılması, işletmeler arası hayvan hareketleri, hayvanların verimlilik düzeyleri, geçirilen hastalıklar, aşılama uygulamaları vb konularda detaylı olarak bilgi elde edilebilmektedir. Hayvancılık işletmesinde hastalık olması durumunda veritabanından hayvan ya da işletme özelinde kısıtlama yapılabilmekte, kesimi gerçekleştiren hayvanların bilgisi bu sisteme girilebilmektedir (Kut 2008). Gelecekte tüm hayvan türlerinin aynı sistemden kayıt edilerek hastalık ve hareketlerinin başta olmak üzere gerekli tüm bilgilerin tek bir sistem üzerinden takibinin yapılması hedeflenmektedir (GKGM 2022).

KAYNAKLAR

- Akın AC, Sipahi C, Çevrimli MB, Mat B, et al., 2020. Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde yöneticilerin işgücü memnuniyet düzeyleri. *Veterinary Journal Of Mehmet Akif Ersoy University*, 5(2), 48-57.
- Aydın İ, Günlü A, 2010. Hayvancılık işletmelerinde teknik ve finansal verilerin tutulmasına ve değerlendirilmesine yönelik bir bilgisayar yazılımı. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*, 80(4), 21-30.
- Brady HE, Johnston R, 2006. The rolling cross-section and causal attribution. In: *Capturing campaign effects*, pp;164-195.
- Cevger Y, 2011. İşletmelerde maliyeti oluşturan masraf unsurları lisans ders notları, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Ankara.
- Çelikyürek H, Karakuş K, Kara M, 2019. Hayvancılık işletmelerinde kayıtların veri tabanlarında saklanması ve değerlendirilmesi. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi* 7(12), 2089-2094.
- Çevrimli MB, 2020. Hayvan hastalıklarında ekonomik karar verme yöntemleri, In: *Sürü Sağlığı Yönetimi ve Ekonomisi*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum, Türkiye, pp; 28-48.
- Çevrimli MB, Günlü A, Mat B, Akın AC, et al., 2020. A study on the validity and reliability of the level of employee satisfaction at livestock farming enterprises in Turkey. *Acta Veterinaria Eurasia*, 46(2), 45-54.

- Çevrimli MB, Mat B, Günlü A, Tekindal MA, et al., 2019. Hayvan hastanelerinde acil, veteriner klinik hizmetleri ve hasta sahibi memnuniyet kriterleri ölçekleri: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 66(3), 247-254.
- Çevrimli MB, Sakarya E, 2019. Economic analysis of beekeeping enterprises in Aegean Region, Turkey. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 66(2), 109-115.
- Dijkhuizen AA, Morris RS, 1997. Animal health economics principle and applications, University of Sidney, Sidney.
- Gençdal F, Terin M, Yıldırım İ, 2015. Süt sığırcılığı işletmelerinde suni tohumlama yaptırma durumuna etki eden faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Van ili Gevaş ilçesi örneği. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi, 30(3), 254-259.
- GKGM 2022. Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü. https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Duyuru/205/Hayvan-Kayit-Sistemleri_turkvvet-Ve-Kkks_-Tek-Bir-Sistemde-Birlestirildi Erişim Tarihi: 15.06.2022
- Göncü S, Gökçe G, 2017. Türkiye'de sığır besiciliği işletmelerinde karlı ve sürdürülebilir üretim için teknolojik uygulamalar. Çukurova Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 32(1), 29-34.
- Gujarati DN, Porter DC, Şenesen Ü, Günlük-Şenesen G, 2012. Temel ekonometri. Literatür Yayıncılık.
- Kroschewski K, Kramer M, Micklich A, Staubach C, et al., 2006. Animal disease outbreak control: the use of crisis management tools. Revue Scientifique et Technique-Office International des Epizooties, 25(1), 211.
- Kumlu S, 2012. Süt sığırı işletmelerinde yönetim sorunları, In: AB ve Türkiye'de danışmanlık sistemleri ve süt sığırı işletmelerinin yönetimi. Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Yayını, Aydın, Türkiye, pp; 103-106.
- Kut D, 2008. Avrupa Birliği'nde hayvan hareketlerinin, hayvan hastalıklarının kontrol sistemlerindeki önemi ve Türk mevzuatının uyumu. AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Ankara.
- Laçın E, 2020. Çiftlik hayvanlarında kayıt sistemleri ve sürü yönetimi programları In: Sürü Sağlığı Yönetimi ve Ekonomisi, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum, Türkiye, pp; 49-71.
- Lauritsen U, 2012. Uluslararası hayvan kayıt komitesi: misyonu, faaliyetleri ve hizmetleri, In: AB ve Türkiye'de danışmanlık sistemleri ve süt sığırı işletmelerinin yönetimi. Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Yayını, Aydın, Türkiye, pp; 109-110.
- Mat B, Arıkan MS, Akin AC, Çevrimli MB, et al., 2021. Determination of production losses related to lumpy skin disease among cattle in Turkey and analysis using SEIR epidemic model. BMC Veterinary Research, 17(1), 1-10.
- Mat B, Arıkan MS, Çevrimli MB, Akin AC, et al., 2021. Factors affecting the price of raw milk in Turkey using panel data analysis. Ciência Rural, 51(11), 1-10.
- Mat B, Çevrimli MB, Tekindal MA, Günlü A, 2020. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık işletmelerinin hayvan hayat sigortası yaptırımlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi. Eurasian J Vet Sci, 36 (4), 287-297.
- Rushton J, 2009. The economics of animal health and production. Cabi.
- Saner G, Engindeniz S, Işın Ş, Işın F, et al., 2017. Ege üniversitesi ziraat fakültesi menemen araştırma uygulama ve üretim çiftliğine yönelik kayıt sistemi programının geliştirilmesi üzerine bir pilot uygulama. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 54(4), 465-473.
- Şahin O, 2012. Türkiye'de soykütüğü faaliyetleri, In: AB ve Türkiye'de danışmanlık sistemleri ve süt sığırı işletmelerinin yönetimi. Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Yayını, Aydın, Türkiye, pp; 125-136.

- Tarı R, 2015. Ekonometri (11. Baskı). Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Tırpan MB, Tekin N, 2014. Türkiye'deki progeny test çalışmalarına genel bir bakış. Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 11(3), 197-203.
- Tolga B, 2008. Avrupa Birliği'nde hayvan hastalıkları kontrolünde izlenebilirliğin veteriner halk sağlığı açısından önemi ve Türkiye'deki durum. AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı, Ankara.
- Tüzemen N 2015. Hayvancılık raporu. Kastamonu University Journal of Engineering and Sciences, 1(2), 33-51.
- Yıldız AŞ, 2008. Ankara İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ne Bağlı Süt Sığırçılığı İşletmelerinde Bazı Endemik Hastalıkların İşletme Düzeyinde Meydana Getirdiği Ekonomik Kayıplar. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zjalic M, 2012. AB'de kayıt tutma, veri inceleme ve güvenilirlik, kullanılan ekipman ve makineler, gelişmekte olan ülkelerde sığırçılık sektörü, In: AB ve Türkiye'de danışmanlık sistemleri ve süt sığır işletmelerinin yönetimi. Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği Yayını, Aydın, Türkiye, pp; 111-116.